

UOT 372.851

Firidə Firudin qızı Mustafayeva

pedaqogika üzrə fəlsəfə doktoru

Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetinin Şamaxı filialının kafedra müdiri

Orcid kod:0000-0001-8264-9097

RIYAZIYYAT DƏRSLƏRİNDƏ OYUNLARIN ƏHƏMİYYƏTİ

Фирида Фирудин гызы Мустафаева

доктор философии по педагогике

заведующий кафедрой Шемахинского филиала

Азербайджанского Государственного Педагогического Университета

ЗНАЧЕНИЕ ИГР НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ

Firida Firudin Mustafayeva

doctor of philosophy in pedagogy

Head of the department of Shamakhi branch of Azerbaijan State Pedagogical University

THE IMPORTANCE OF GAMES IN MATHEMATICS LESSONS

Xülasə. Riyaziyyat elminin obyektı – kəmiyyətlər və onların ölçülməsindən ibarətdir. Bunu həyata keçirmək üçün müxtəlif metodlardan və vasitələrdən istifadə olunur. Riyaziyyat elminin inkişafı məhz müvafiq metod və vasitələrin inkişafı və tətbiqi ilə əlaqədardır. Riyaziyyat dərslərinin tədrisi elə təşkil edilməlidir ki, hər bir şagird şövq və həvəslə dərstdə fəallıq göstərsin. Bu cəhətdən riyaziyyat dərslərində didaktik oyunlardan istifadənin özünəməxsus yeri və rolu vardır. Oyun – yaradıcılıqdır, əməkdir. Oyun prosesində uşaqlarda müstəqil düşünmək, diqqəti toplamaq, onu inkişaf etdirmək, öyrənməyə can atmaq kimi vərdişlər yaranır. Didaktik oyunlardan ibtidai siniflərdə riyaziyyatın tədrisində istifadə edilməsi şagirdlərin fəaliyyətinin intensivləşdirilməsinə təsir göstərir.

Məqalədə dərslərdə didaktik oyunların keçirilməsinin əhəmiyyəti tədqiq edilmişdir.

Açar sözlər: didaktik oyunlar, ibtidai sinif, əyləncəli məsələlər, oyun tapmaca, dərslər

Резюме. Объект математической науки состоит из величин и их измерения. Для этого используются различные методы и средства. Развитие математической науки связано с разработкой и применением соответствующих методов и средств. Преподавание уроков математики должно быть организовано таким образом, чтобы у каждого ученика была мотивация и энтузиазм для активной деятельности на уроке. Особое место и роль в этом отношении имеет использование дидактических игр на уроках математики. Игра – это творчество, работа. В процессе игры у детей вырабатываются такие навыки, как самостоятельное мышление, сосредоточенность, его развитие, стремление к обучению. Использование дидактической игры в обучении математике в начальных классах влияет на активизацию деятельности учащихся.

В статье расследовано значение проведения дидактических игр на занятиях.

Ключевые слова: дидактические игры, начальный класс, занимательные вопросы, игра-головоломка, урок

Summary. The object of mathematical science consists of quantities and their measurement. Various methods and tools are used to do this. The development of mathematical science is related to the development and application of appropriate methods and tools. The teaching of mathematics lessons should be organized in such a way that every student is motivated and enthusiastic to be active in the lesson. In this respect, the use of didactic games in mathematics lessons has a unique place and role.

Play is creativity, work. In the process of playing, children develop habits such as thinking independently, focusing, developing it, and eager to learn. Using the didactic game in the teaching of mathematics in primary classes affects the intensification of the students' activity.

The importance of conducting didactic games in classes was studied in the article.

Key words: *didactic games, primary class, fun issues, puzzle game, lesson*

Cəmiyyətin məktəb qarşısında qoyduğu əsas vəzifə – hərtərəfli inkişaf etmiş şəxsiyyətlər hazırlamaqdan ibarətdir. Şəxsiyyətin formalaşması üçün məktəb illərində təlim və tərbiyənin kompleks şəkildə tətbiqi lazımdır.

İbtidai siniflərdə riyaziyyat təliminin məzmun və metolarının təkmilləşdirilməsi ilə yanaşı şagirdlərdə yüksək maraq, təşəbbüskarlıq və fəallıq təmin olunmalıdır. Təcrübə göstərir ki, ibtidai siniflərdə riyaziyyat dərslərinin daha maraqlı olması və şagirdlərin fəallaşdırılması üçün səmərəli yollardan biri də didaktik oyunlardan istifadə edilməsindən ibarətdir. Didaktik oyunlardan istifadə zamanı şagirdlərin marağı, təşəbbüskarlığı, təfəkkür müstəqilliyi, fəallığı yüksəlir, özünə nəzarət və riyazi əsaslandırma qabiliyyətləri formalaşır.

İbtidai siniflərdə riyaziyyat dərslərində şagirdlərdə yorğunluq hallarının baş verməsi onlarda dərsə olan marağın azalmasına səbəb olur. Bunun səbəbini riyaziyyat dərslərinin tədrisi metodikasında axtarmaq lazımdır. Riyaziyyat dərslərinin tədrisi elə təşkil edilməlidir ki, hər bir şagird sövq və həvəslə dərsdə fəallıq göstərsin. Bu cəhətdən riyaziyyat dərslərində didaktik oyunlardan istifadənin özünəməxsus yeri və rolu vardır.

Pedaqoji ədəbiyyatın təhlili və təcrübə göstərir ki, son vaxtlara kimi didaktik oyunlardan riyaziyyat dərnəyi, riyaziyyat gecələri və fənn toplantılarında istifadə edilirdi. Dərsdə didaktik oyunlardan istifadəyə əhəmiyyət verilmirdi.

Didaktik oyunların hazırlanması, təşkili və keçirilməsinə dair metodik ədəbiyyatın olmaması, həm də ssenarinin hazırlanması üçün müəllimin vaxtının az olması əsas səbəblərdən biri idi. Didaktik oyunlardan istifadə edilməsi müəllimdən metodik və professional ustalığının yüksəldilməsini tələb edir. Bu səbəbdən müəllimlər riyaziyyat dərslərində təsadüfi hallarda oyunlardan istifadə edirlər.

Oyun – yaradıcılıqdır, əməkdir. Oyun prosesində uşaqlarda müstəqil düşünmək, diqqəti toplamaq, onu inkişaf etdirmək, öyrənməyə can atmaq kimi vərdişlər yaranır. Şagirdlərin başları qarışır, dərsdə olduqları yaddan çıxır, öyrənmə-

yə səy göstərir, yeniliyi yadda saxlayırlar, qeyri-adi vəziyyətlərdən çıxış yolu tapırlar, təsəvvürlərini, anlayışlarını tamamlayırlar, fantaziyalarını inkişaf etdirirlər. Hətta ən passiv uşaqlar belə böyük məmnuniyyətlə oyuna qoşulur, yoldaşlarını məyus etməmək üçün səy göstərilir.

Oyun zamanı uşaqlar, bir qayda olaraq, çox diqqətli, intizamlı olurlar. Didaktik oyunlar “ciddi” təlimlə yaxşı uyğunlaşır. Dərsdə didaktik oyunların və oyun dəqiqələrinin təşkili təlim prosesini maraqlı və əyləncəli edərək, uşaqlarda gümrah iş əhvalı yaradır, həm də tədris materialının qavranılması və çətinlikləri dəf etmək onlar üçün asanlaşır. Uşaqların əyləncəli məsələlər olan kitablara maraqları artır.

Elmdə asan yol yoxdur. Lakin elə etmək olar ki, mümkün imkanlardan istifadə etməklə, uşaqlar maraqla oxusunlar, riyaziyyatın maraqlı, cazibədar elm olduğunu dərk etsinlər və qarşıya çıxan çətinlikləri dəf etmək qabiliyyət və bacarıqlarına yiyələnsinlər. Bir sözlə, şagirdlərdə özünə inam hissi aşılınmış olsun.

Didaktik oyun dərsin məqsədi deyil, təlim və tərbiyə vasitəsidir. Oyunu əyləncə ilə qarışdırmaq olmaz. Didaktik oyuna başqa təlim vasitələri ilə sıx əlaqədə olan yaradıcı və inkişafetdirici fəaliyyət növü kimi baxmaq lazımdır.

Didaktik oyunların məzmununu müəyyənləşdirərkən nəzərə almaq lazımdır ki, oyun şagirdlərin psixikasının hərtərəfli inkişafına təsir göstərəcəkdir. Bu, onlarda dərk etmə, yaşadlarla və böyükklərlə ünsiyyət yaratmaq və dərsə maraq oyatmaq sahəsində bacarıq və vərdişlər sistemini formalaşdırmış olar. Həmçinin mühakimə yürütmək, müqayisə etmək, mücərrədləşdirmək və ümumiləşdirmək qabiliyyətlərini inkişaf etdirər.

Təcrübə göstərir ki, dərsdə müstəqil şəkildə əldə edilən, yəni şagirdlərin axtarıları nəticəsində “kəşf” edilən biliklər onların yaddaşında yaxşı qalır. İbtidai siniflərdə riyaziyyat dərslərini bu istiqamətdə qurmaq lazımdır. Fəal dərsə motivasiya ilə başlamaq, problem qoyub şagirdləri onun həllinə yönəltmək lazımdır. Dərs kiçik tədqiqata oxşayır: şagirdlər düşünür, axtarır, təhlil edir, araşdırır, nəticə çıxarırlar. Beləliklə,

yeni bilik şagirdlərin özləri tərəfindən əldə edilir. Belə dərslərdə şagirdlərin müstəqil fikir yürütməsi və sərbəst olmaları üçün şərait yaratmaq lazımdır.

Dərslərdə müxtəlif oyun-tapmacalardan, oyun-yarışlardan istifadə etmək lazımdır. Bu cür dərslər şagirdləri fəallaşdırır, onlarda sərbəst fikir söyləmək qabiliyyətini, yaradıcılığını artırır.

Problemin aktuallığı. Riyazi materiallar əsasında dərslərin müxtəlif mərhələlərində didaktik oyunlardan istifadə şagirdlərin təlim fəaliyyətinin fəallaş-

dırılması, bilik, bacarıq və vərdişlərin keyfiyyətinin yüksəldilməsi, habelə təfəkkürün inkişaf etdirilməsinə səbəb olur.

Problemin elmi yeniliyi. Didaktik oyunlardan ibtidai siniflərdə riyaziyyatın tədrisində istifadə edilməsi şagirdlərin fəaliyyətinin intensivləşdirilməsinə təsir göstərir.

Problemin praktik əhəmiyyəti. Riyaziyyat təlimində oyunlardan istifadə edilməsi yollarından çoxsaylı ibtidai sinif müəllimləri faydalana bilər.

Ədəbiyyat:

1. Əlizadə X. Düşün tap, Bakı: 2003
2. Əliyev A. və başqaları. Riyaziyyatdan əyləncəli çalışma və riyazi məzmunlu oyunlar, Bakı: 2003
3. Kazımov Z., Tağıyeva S. Riyaziyyat təlimində inkişafetdirici çalışmalardan istifadə yolları (I-IV siniflər), Bakı: 2017
4. Mustafazadə S.V. 3-4 sinifdə riyaziyyat kursunda inkişafetdirici məsələlərin rolu və əhəmiyyəti, Bakı, 2017
5. Выготский Л.С. Игра и ее роль в психологическом развитии ребенка, Москва: Вопросы психологии, 1966, № 6, с. 63-75

E-mail: mustafayevafiride@gmail.com

Rəyçilər: *ped.ü. fəl.dok.* dos. **A.M. Bayramov**

ped.ü. fəl.dok. **A.K. Nəbiyev**

Redaksiyaya daxil olub: 21.09.2022.